

בדרך הרמז

רמזי תורה מלוקטים ומעובדים
לכבוד הימים הנוראים
ראש השנה ויום הכפורים

בשבח והודייה להשי"ת מוגש בזה תדפיס-דוגמא מתוך הספר 'בדרך הרמז' שעתיד לצאת לאור בעז"ה. התדפיס יוצא לאור לכבוד הימים הנוראים הבעל"ט, והוא כולל רמזים השייכים לעניני ראש השנה, יום הכפורים ועשרת ימי תשובה.

ענינו של הספר הוא להגיש בדרך קצרה ובהירה רעיונות מתוך חלק ה'רמז' שבתורה, שבטבע העולם כי הם מתקבלים בחביבות מיוחדת, והתועלת בהם למלמדים, מגידי שיעורים, דרשנים וכו' מפורסמת.

הרמזים נלקטו מכמה וכמה ספרים, ויש לציין במיוחד את סדרת הספרים 'לקוטי לוי יצחק' של כ"ק הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל.

בברכת כתיבה וחתימה טובה, 'תחל שנה וברכותיה', מתוך בריאות הגוף והנפש, ויתקע בשופר גדול לחרותנו תיכף ומיד ממש.

להערות והארות:
מנחם מענדל רייצס

rizs@neto.bezeqint.net

050-4125-205

בדרך הרמז

רמזי תורה מלוקטים ומעובדים

ראש השנה
ויום הכפורים

5..... תשובה, תפלה וצדקה

א. "אוי!" אבל יהיה "טוב" ... / ב. מה מיוחד במספר 408? / ג.
המיוחד שבאותיות המלה 'צדקה' / ד. סודו של 'מעכה'

11..... להמתיק את ה'גבורות'

א. אברהם ויעקב - משני צדדי השופר / ב. "אברהם" פעמיים,
"יצחק" רק פעם אחת / ג. שלושת האישים שבגימטריא
'שופר' / ד. הקוד של 'ויעבר' והקשר ל'עירוב'

17..... "כי ביום הזה יכפר עליכם"

א. 'בד' המיובא ממצרים ומכוש / ב. בגדים יקרים - וחד
פעמיים / ג. 16 כפרות / ד. "אחת למעלה - ושבע למטה" /
ה'לביא' חזק יותר מה'אריה'

25..... חודש אחד, שני חלקים

"ימים או עשור - אחר תלך!" / ב. "אשרי העם ש(ס)ככה לו"
/ ג. 'שופר' ו'סוכה' - גימטריא שווה. האמנם? / ד. הקוד של
חודש תשרי: תיָא

תשובה, תפלה וצדקה

א. "אוי!" אבל יהיה "טוב"... / ב. מה מיוחד במספר 408? /
ג. המיוחד שבאותיות המלה 'צדקה' / ד. סודו של 'מעכה'

הפרשה הנקראת תמיד בסיומו של חודש אלול, רגע לפני התחלת השנה החדשה, היא פרשת 'נצבים'. פירוש מפורסם אומר כי המלים שבתחילת הפרשה: "אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם" - רומזים לראש השנה, שהמלה "היום" מכוונת אליו, בהיותו יום הדין הגדול.

כך נאמר בספר 'פענח רזא': "רמז ב'אתם נצבים' על יום הפקודה, יום ראש השנה, שהזהיר והתרה לישראל עליו לומר איך שבו כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, שזהו 'אתם נצבים היום' - בה'י הידיעה, רצה לומר: כי ביום הידוע, הוא יום ראש השנה, אתם נצבים ליום הדין, 'כולכם לפני ה' אלקיכם'¹."

אזכרת הימים הנוראים מורגשת גם בהמשך הפרשה. הפרשה מדברת על כך שבסופו של דבר יחזור עם ישראל בתשובה, ואז תבוא הגאולה שבה יחול מהפך בלבבות - לטובה²:

**"וַיִּמַּל ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת לִבְךָ וְאֶת לִבְךָ זָרַעַךָ לְאַהֲבָה אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ
בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ לְמַעַן חַיֶּיךָ."**

1. וראה עוד ב'לקוטי תורה' לרבינו הזקן בפרשה זו.

2. ל, ו.

מהפך זה יהיה בימות המשיח, שאז יחול שינוי בכל המערכת הנפשית שלנו, ולא תהיה עוד שליטה ליצר הרע בתוכנו³. 'בעל הטורים' מביא לכך רמז מספרי: המלים "את לבבך ואת" שווים בגימטריא למלים "זה לימות המשיח"⁴.

וכמובן, במלים אלו קיים רמז גם למה שקורה בינתיים (עוד לפני ביאת המשיח) בחודש אלול, שבו יש לנו סייעתא דשמיא מיוחדת לחזור בתשובה ולטפל בנגעי לבבנו. הנוטריקון של המלים "את לבבך ואת לבב" הם 'אלול', וכפי שכותב 'בעל הטורים' - זו הסיבה שנהגו (בחלק מקהילות ישראל) להתחיל ולומר 'סליחות' מראש חודש אלול ואילך.

בספרו 'נחל קדומים'⁵, מיסב החיד"א את תשומת לבנו גם לאותיות הסופיות של המלים ה'אלוליות' - "את לבבך ואת לבב" - שיוצרות את המלה 'תְּכַתֵּב', רמז לכך שבימים אלו אנו מתעוררים ומתכווננים לקראת הכתיבה בספר החיים בראש השנה (לשנה טובה תכתב ותחתם).

החיד"א מציין עוד, כי אירת ההתעוררות בימים אלו רמוזה במלים הראשונות של הפסוק: "ומל י-ק-ו-ק אלקיך", שהנוטריקון שלהם יוצר את הקריאה-זעקה "אוי!"... ומצד שני אנו בטוחים שהכל יהיה לטובה, שכן הגימטריא (של "אוי") היא 17, כמנין "טוב"!

ב

הדרך לזכות לכתיבה וחתומה טובה מוכרת לנו מהפיסקא שב'מחזור': "ותשובה ותפלה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה". ב'מחזורים' רבים מופיעים שלושה מלים נוספות-מקבילות, שאותם לא אומרים אלא רק חושבים: "צום, קול, ממון"; 'צום' מקביל ל'תשובה', 'קול' מקביל ל'תפלה', ו'ממון' - ל'צדקה'.

המיוחד בשלושת המלים הללו הוא שהן שוות בערך המספרי. גם 'צום', גם 'קול' וגם 'ממון' הם בגימטריא 136, והרמז ברור - יש לשלב את שלושת הדרכים יחד: גם לקיים צום כביטוי לתשובה, גם להשמיע קול תפילה, וגם לתת ממון לצדקה.

3. הרמב"ן בפירושו לתורה מרחיב בכך.

4. ליתר דיוק: זה 861 וזה 862 - אך קיים כלל שלא מתחשבים בהפרש של אחד.

5. פרשת נצבים אות ו.

בספרו 'דברים אחדים'⁶ מביא החיד"א רמז נפלא בענין זה:

בפרשת 'האזינו', שאותה קוראים לרוב בין ראש השנה ליום הכפורים, באים דברי מוסר לעם ישראל, ובתוך הדברים נאמר⁷: "לו חכמו ישכילו זאת" - אילו היו נוהגים בחכמה היו מתבוננים ב"זאת", באותו רעיון שממשיכה הפרשה לדבר עליו, ומשפרים את מעשיהם.

ובכן, הגימטריא של המלה זאת' היא 408, והמיוחד במספר זה שהוא כולל בתוכו את המספר 136 - בדיוק שלוש פעמים. וזהו איפוא הרמז במלים "לו חכמו ישכילו זאת": מי שחכם מבין שעליו להשקיע בשלושה אלו - צום, קול, ממון (שכל אחד מהם שווה 136) - המתחברים בערכה המספרי של המלה 'זאת' (=408).

ולא במקרה גם קריאת התורה ביום הכפורים עצמו מתחילה במלים⁸ "בזאת יבוא אהרן אל הקודש" - כי שלושת הדברים, הנרמזים ביחד במלה 'זאת', "יועילו להביא את המשיח ולבנות בית המקדש" (לשון החיד"א).

השלישי והאחרון בין אלו ש"מעבירין את רוע הגזירה" - הוא ה'צדקה', שסגולתה ידועה להוספת חיים ולהצלה מכל רע.

והנה רמז יפה בענין כוחה של הצדקה, המתחבר גם לפרשת 'האזינו' (שכאמור נקראת לרוב בתקופת הימים הנוראים):

כלל ידוע קובע שקיים קשר בין האות הראשונה לאחרונה, בין האות השניה לבין האות שלפני האחרונה ובין האות השלישית לאות השלישית מהסוף וכן הלאה - מה שנקרא "א"ת ב"ש":

לאות א' יש קשר מיוחד עם האות ת', לאות ב' קשר הדוק עם האות ש', ג' מתחברת עם ר', וכך בכל סדר האותיות. קשר זה גורם לכך שלפעמים מחליפים בין האותיות - לדוגמא: יש מקורות שבהם מזכירים את 'גלות ששך', כשהכוונה היא ל...בבל (האות

6. דרוש ו', דיבור המתחיל 'עוד רמזת'.

7. לב, כט.

8. אחרי סז, ג.

ש' מחליפה את האות ב' - ב"ש, וכן האות כ' מחליפה את האות ל').

במלה 'צדקה' קיימת תופעה יחודית בהקשר זה - האותיות שלה לא מתחלפות! כאשר נחליף את האותיות הן יחזרו ויופיעו: האות צ' היא ה'מחליפה' של האות ה', והאות ד' - של האות ק', כך שלסיכומו של דבר נקבל את האותיות המקוריות של המלה (בסדר שונה).

[וכך מוסבר בכתבי האריז"ל הפסוק בתהלים⁹ "צדקתו עומדת לעד": "אם תחליף אותיות של צדק"ה בא"ת ב"ש, חוזרים להיות אותיות צדק"ה ממש, לרמוז כי הוא עומדת לו לעד במקומה"].

ובכן, בפרשת 'האזינו' קיים פסוק מפורסם, שבו אומר הקב"ה¹⁰ - "אני אָמִית ואחיה, מחצתי ואני ארפא, ואין מידי מציל". ומעניין: המלה 'אמית' גם היא יש בה את אותה תכונה שכאשר נחליף את האותיות נקבל אותן שוב, כי ה'ת' והא' מתחלפות זו בזו, וכך גם ה'י' והמ' (הי' היא העשירית מהתחלה והמ' היא העשירית מהסוף).

ה'פענח רזא' מסביר את הרעיון:

העובדה שכאשר נחליף את אותיות המלה 'אמית' נקבל שוב את אותן אותיות - רומזת לכך שבענין שלילי זה יש כפילות: בגוף - ובנפש, בעולם הזה - ובעולם הבא;

וזה שאותה תופעה קיימת גם במלה 'צדקה', שגם אותיותיה חוזרות ובאות - מבטאת את כוחה של הצדקה שמביאה חיים ומצילה משני הסוגים של 'אמית', הן בעולם הזה והן בעולם הבא.

9. מזמור קיב - ובספר הליקוטים שם.

10. לב, לט.

הזכרנו את פרשיות 'נצבים' ו'האזינו' ואת קריאת התורה של יום הכפורים - ועכשיו לכמה מלים בענין קריאת התורה של ראש השנה.

בראש השנה קוראים את החלק האחרון של פרשת 'וירא' - העוסק בפקידת שרה, לידת יצחק ועקידת יצחק. אולם הסיום של הקריאה הוא ברשימת אחייניו של אברהם, משפחתו של נחור אחיו [רש"י מסביר, כי התורה מפרטת את בני משפחה זו, בשל הפנינה היקרה שהיתה ביניהם - רבקה, אשת יצחק לעתיד, היתה נכדתו של נחור (בתו של בתואל בנו), ו'על הדרך' אנו מתוודעים לשמותיהם של כל בני המשפחה].

בתחילה באים שמונה בנים שילדה לנחור אשתו מלכה, ולאחר מכן באים הילדים שנולדו לו מפילגשו (=שפחתו): "ופילגשו ושמה ראומה, ותלד גם היא את טבח ואת גחם ואת תחש ואת מעכה".

וכאן מתעוררת שאלה מעניינת: למה זכה "מעכה" להיות זה¹¹ שבו נחתמת קריאת התורה של ראש השנה, כאשר מסיימים במלים "ואת מעכה" בצליל חגיגי ומרגש; מה כל כך מרגש ב"מעכה"??...

בספר "מנחה בלולה" (ספר קדום, שהופיע לפני קרוב ל-500 שנה) מוצאים אנו רמז נאה: "מעכה" הוא נוטריקון של המלים "מלך על כל הארץ" - מלים שחוזרות על עצמן הרבה בתפילות ובברכות של ראש השנה, כחלק מקבלת מלכותו של הקב"ה¹². וב"ספר הגור" (אף הוא מאותה תקופה קדומה) כותב ש"מעכה" הוא נוטריקון של המלים מ'תנת ע'ניים כ'ופה ה'אף - כלומר: נתינה לצדקה מביאה לכך שיתבטל "חרון אף" ויהיה אך טוב (מבוסס על דברי הכתוב בספר משלי¹³: "מתן בסתר יכפה אף").

בשם גדולי החסידות מובא רמז נוסף¹⁴, המתייחס לא רק למלה "מעכה" לבד אלא גם למלה "ואת" שלפניה. "ואת מעכה" - ראשי תיבות: ו'ידוי א'חר ת'שובה מ'געת

11. אגב, הזכרנו כאן את 'מעכה' בלשון זכר, משום שמדברי רש"י בפירושו לתורה משמע שזהו שם של בן; אך מפרשים אחרים סבורים ש'מעכה' היא נקבה. - ראה על כך ב'לקוטי שיחות' חלק ל עמ' 284.

12. ב'מנחה בלולה' הביא רמז גם בשם הקודם (לפני "מעכה") - "תחש", שהוא נוטריקון ת'קעו ח'ודש ש'ופר.

13. משלי כא, יד. וראה במסכת בבא-בתרא ט, ב.

14. ראה כמה מקורות בהערות ל"ספר הגור" (מכון "שם עולם", תשע"א) בסוף הפרשה.

ע'ד כ'סא ה'כבוד. הכוונה היא לכך שגדול כוחה של התשובה, ובמיוחד כאשר מצרפים לתשובה שבלב גם וידוי בפה ("תחנון") - וכך באמת אמרו חז"ל¹⁵: "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד".

מסתבר, איפוא, שהשם "מעכה" צופן בתוכו רעיונות גדולים בענין זה של "תשובה תפלה וצדקה", ואין פלא שהוא נבחר לסיים את הקריאה בתורה ביום קדוש זה.

15. יומא פו, א.

להמתיק את ה'גבורות'

א. אברהם ויעקב - משני צדדי השופר / ב. "אברהם" פעמיים, "יצחק" רק פעם אחת / ג. שלושת האישים שבגימטריא 'שופר' / ד. הקוד של 'ויעבר' והקשר ל'עירוב'

המצוה המרכזית של ראש השנה היא ללא ספק תקיעת השופר. וגם כשראש השנה חל בשבת ולא תוקעים בפועל, הרי שאנו מקדישים ברכה ארוכה בתפלת מוסף לענין ה'שופרות', מלבד איזכורים רבים נוספים.

גם קריאת התורה בימי ראש השנה, העוסקת בלידתו של יצחק אבינו ובמעשה העקידה, שייכת ישירות לענין השופר - שכן השופר העשוי מקרן איל הוא זכרון לאותו איל שהקריב אברהם אבינו במקום בנו יצחק (הנקרא "אילו של יצחק").

האם יש גודל מינימלי לאותה קרן שבה תוקעים? חז"ל אומרים שכן. השופר צריך להיות כזה "שיאחזנו בידו - ויִרְאֶה לְכָאן וּלְכָאן"¹⁶. כלומר: השופר לא יכול להיות קטן מידי, כך שהוא נבלע בכפו של התוקע המחזיק בו ולא רואים אותו, אלא עליו לבלוט החוצה משני הצדדים, כך שיראו אותו "לכאן ולכאן".

הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון מביא להלכה זו אסמכתא מדברי הכתוב שבסיום מעשה העקידה (שקוראים בתורה ביום השני של ראש השנה, כאמור) - "ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יִרְאֶה, אשר יאמר ה' בהר ה' יִרְאֶה"¹⁷. בפסוק זה בא מוטיב הראייה פעמיים, רמז לכך שהשופר צריך לבלוט מתוך ידו של התוקע ושיראו אותו פעמיים - משני הצדדים.

16. מסכת ראש-השנה כז, ב.

17. וירא כב, יד.

רבי לוי יצחק מוסיף ומסביר את העומק הקבלי שבהלכה זו¹⁸:

השופר עצמו מסמל את יצחק, שהרי מקורו באיל שבא במקומו ונחשב "אילו של יצחק". זאת ועוד: השופר הרי מביא לקול של חרדה ופחד, וזה מתחבר עם מדתו של יצחק שהיא מדת הגבורה, מדת הדין (כידוע).

העובדה שהשופר צריך לבלוט החוצה, לשני הצדדים - מהווה רמז לאברהם ויעקב, שהם נמצאים משני צדדיו של יצחק: אברהם בא לפני יצחק, ויעקב בא אחריו. הרעיון כאן הוא, שאברהם בא מצד אחד עם מדת החסד שלו, יעקב בא מהצד השני עם מדת הרחמים וביחד הם "ממתיקים" - ממתנים ומטיבים - את עוצמתה של מדת הדין, המיוצגת בשופר.

וכמה נפלא: הערך המספרי של המלים שבהם השתמשו חז"ל: "וירָאָה לְכָאן וּלְכָאן" - הוא 430, וזו בדיוק הגימטריא של "אברהם" (=248) ו"יעקב" (=182) ביחד: 430.

ב

הקשר בין יצחק אבינו למדת הגבורה - בשונה מאברהם אביו ויעקב בנו - נידון הרבה בתורת הסוד בכלל, ובתורת הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון בפרט.

הנה פנינה אחת, המסתמכת על פסוק מפורסם מתוך פרשת העקידה¹⁹:

כאשר עמד אברהם לשחוט את בנו יצחק, נשלח מלאך מן השמים לעצור אותו ברגע האחרון. התורה מתארת כיצד המלאך קרא לאברהם מן השמים ואמר לו²⁰:
"אברהם אברהם!"

למה אמר המלאך "אברהם אברהם", פעמיים? רש"י מסביר את הכפילות: "לשון חיבה הוא שכוּפַל את שמו". ואכן, כפילות כזו מוצאים אנו גם בנכדו של אברהם -

18. 'פניני לוי יצחק' ע' 46.

19. ראה 'פניני לוי יצחק' עמוד 149 ובעמוד 132.

20. וירא כב, יא.

יעקב אבינו, שהקב"ה קורא אליו ואומר: "יעקב יעקב"²¹! וגם שם מסביר רש"י: "לשון חיבה".

בולט השינוי אצל יצחק: בכל התנ"ך לא מצאנו את שמו של יצחק כתוב פעמיים ברציפות. לפי תורת הסוד אין זו תופעה אקראית אלא יש בכך משמעות עמוקה.

ולמעשה, גם בשמות האלווקיים אנו מוצאים הבחנה דומה: השם "א-ל" בא לעתים כפול (כמו בתהלים²²: "א-לי א-לי למה עזבתני"), אף השם "ה-ו-י-ה" כך (כמו בפסוק המפורסם²³: "ויעבור ה' על פניו ויקרא, ה-ו-י-ה ה-ו-י-ה"); שונה מהם הוא השם "אלקים" שלעולם לא נמצא אותו בא פעמיים ברציפות.

וזה עומק הענין:

מדתו של אברהם היא מדת החסד והאהבה. גם השם "א-ל" מזוהה עם הנהגה של חסד [רמז לקשר של אברהם עם שם "א-ל": הערך המספרי של "אברהם" הוא 248, הכולל בדיוק שמונה פעמים את השם "א-ל" (31 כפול 8=248)]. ואף בנו הראשון - והאהוב - של אברהם נקרא "ישמעאל", שבולט בסיומו השם "א-ל".

מדתו של יעקב היא מדת הרחמים²⁴, והשם האלוקי השייך לרחמים הוא שם "ה-ו-י-ה".

גם בחסד וגם ברחמים, אין בעיה אם הם באים ב'מנה כפולה', ולכן יש לנו "אברהם אברהם", "יעקב יעקב", "א-לי א-לי", ו"ה-ו-י-ה" "ה-ו-י-ה".

שונה מהם הוא יצחק שמדתו מדת הדין והיראה. מדובר במדה קדושה וחיובית שיש בה צורך רב, ואף על פי כן - יש צורך להיזהר שלא להגזים בה, כי זה עלול להיות קשה מנשוא. לכן יצחק, וכך גם שם 'אלקים' שמתחבר עם מדת הגבורה, מדת הדין - באים במינון מתאים ולא נמצא אותם כפולים.

21. ויגש מו, ב.

22. כב, ב.

23. תשא לד, ו.

24. לא כאן המקום להיכנס להבדל המדויק שבין מדת החסד למדת הרחמים; באופן כללי יש דמיון וקשר בין שתי המדות הללו.

ג

רעיון זה, לפיו מדת הגבורה -
מדתו של יצחק - דורשת 'זהירות'
שלא להפריז בה, מתחבר גם עם
הגימטריא של המלה "שופר"
(=586). וכדי להבין זאת יש
להקדים:

לפני תקיעת שופר נוהגים לומר
מזמור מיוחד בספר תהלים -
מזמור מז - שבו נזכרת יחודיותו
של השופר, "עלה אלקים בתרועה,
ה' בקול שופר". בסוף אותו מזמור
מוזכר אברהם אבינו: "נדיבי עמים נאספו, עם אלקי אברהם".

עוד מזמור ידוע בתהלים השייך במיוחד לראש השנה, הוא מזמור פא, שחלקים
ממנו אנו מצטטים בתפלות ראש-השנה. במזמור זה נאמר הפסוק המפורסם: "תקעו
בחודש שופר בכסה ליום חגנו", ומיד לאחר מכן ממשיך הכתוב ומזכיר את יעקב
ויוסף: "כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב, עדות ביהוסף שמו".

שלושת האישים הללו קשורים חזק לתאריך:

אברהם ויעקב נולדו בחודש תשרי (לפי גירסא אחת), ויוסף יצא ממאסרו במצרים
ועלה לגדולה ביום ראש השנה²⁵.

ומי חסר לנו כאן? יצחק. הזכרנו את אברהם, המשכנו לנכדו יעקב והנין יוסף,
ודילגנו על יצחק. ואכן, יצחק לא נולד בחודש תשרי (אלא בחג הפסח), וגם לא מצינו
במזמורים שיזכירו את שמו קרוב לשופר.

מבאר הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון²⁶:

25. ראש-השנה י, ב; יא, א.

26. 'לקוטי לוי יצחק - אגרות קודש' ע' רלד.

ראש-השנה הוא יום דין, ותקיעת השופר באה "להמתיק את הדינים" ולהביא חיים וחסד לעולם. לענין זה חשובים לנו אברהם, יעקב ויוסף - בשונה מיצחק, שמדתו בעצמו היא מדת הדין והגבורה (ובלשון הכתוב²⁷: "פחד יצחק"), ואם היה נולד בראש-השנה היו ה"גבורות" חזקים במיוחד ("יצחק הוא בחינת גבורות, וראש השנה הוא גם כן בחינת גבורות - אם היה נולד בראש השנה היה זה תוקף הגבורות ביותר").

זו גם הסיבה שכאשר ביקש דוד המלך שנות חיים - כמסופר בספר הזהר²⁸, שכאשר דוד המלך נולד לא היו לו חיים משל עצמו ושבעים שנותיו ניתנו לו כמתנה מכמה אישים שויתרו למענו על כמה משנות חייהם - הוא קיבל שנות חיים דוקא מאברהם, יעקב ויוסף ולא מיצחק.

ואיך כל זה מתחבר עם הגימטריא של המלה 'שופר'? - פשוט מאוד: כשנצרף את הערך המספרי של שלושת האישים האמורים, כלומר, את השמות 'אברהם' (=248), 'יעקב' (=182) ו'יוסף' (=156) - נקבל את המספר 586, בדיוק 'שופר'!

והנה עוד פנינה מתורת הסוד בענין ה'חסד' הממתיק את ה'גבורה' - בקשר לימי הסליחות וליום הכפורים:

פיוט קדום נפוץ ב'סליחות' הנאמרים בהרבה קהילות. הפיוט מורכב מכמה שורות, כל שורה יש בה תוכן מסויים של בקשה ותחינה - והסיום הוא שווה בכולם, חוזר על עצמו שוב ושוב: "בְּדִיל וַיַּעֲבֹר", כלומר: אנו מבקשים מהקב"ה שירחם עלינו וימלא את משאלותינו לטובה בזכות 'ויעבר'.

המקור של המלה "וַיַּעֲבֹר" הוא בפסוק המפורסם הנאמר על ידינו בתפילות רבות²⁹: "ויעבר ה' על פניו ויקרא, ה' ה' א-ל רחום וחנון, אך אפים ורב חסד ואמת. נוצר חסד לאלפים, נושא עון ופשע וחטאה, ונקה לא ינקה, פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים, על שלשים ועל רבעים". יש הרבה מה לדבר על פסוק זה הכולל בתוכו את 'שלוש עשרה מדות הרחמים', אך כאן נתמקד רק במלה הראשונה.

27. ויצא לא, מב.

28. ח"א קסח, א.

29. כי תשא לד, ו-ז.

במבט פשוט, המלה 'ויעבר' אינה אלא הקדמה טכנית לתוכנו העמוק של הפסוק, והתורה מתארת שדברים אלו נאמרו תוך כדי מעבר השכינה על יד משה רבינו; אך במדרשים³⁰ ובפרט בתורת הקבלה³¹ מוצאים אנו שמלה זו עצמה מבטאת את המעבר, את השינוי, בהנהגתו של הקב"ה עצמו כביכול: לפני כן הראה הקב"ה 'פנים של זעם', מצד מדת הדין והגבורה - ועתה 'מעביר' הקב"ה 'פנים' אלו ומחליף אותם ב'פנים' של חסד ורחמים.

רעיון זה של מעבר מ'גבורה' ל'חסד' - רמוז באותיות המלה "ויעבר", שיש לחלקן לשניים: ע"ב-רי"ו. ע"ב (=72) זו הגימטריא של המלה 'חסד', ואילו רי"ו (=216) זו הגימטריא של המלה 'גבורה', ויש לנו כאן רמז שקוף על תוכן זה של הפיכת ההנהגה מ'גבורה' ל'חסד'.

מעניין שאותיות אלו (ע"ב-רי"ו) קיימות גם במושג ההלכתי - 'עירוב', שתוכנו הוא לגשר על פערים וליצור ערבוב וחיבור בין דברים שונים, דבר המתאים לאותיות אלו המשלבות את ה'חסד' וה'גבורה' יחד³²; אותיות אלו עצמן מרכיבות גם את המושג המבורך והמביא חיים: 'עירוב' (=הריון) - דבר שמתעכב לפעמים מצד מדת ה'גבורה', וכאשר מגיע ה'חסד' ומשתלב עם ה'גבורה' משתחרר העיכוב ונוצרת האפשרות לחיים חדשים³³.

30. במדבר רבה פ"ב, א. ועוד מדרשים המובאים בתורה שלימה' על הפסוק (אות נ).

31. ראה 'אור התורה' שמות כרך ו ע' בסד-ב'סד ובמקורות המובאים שם.

32. ראה גם 'קהלת יעקב' ערך 'עירוב'.

33. ראה גם 'קהלת יעקב' ערך 'עירוב'. ושם מוסבר הקשר גם למושג 'עירוב השנה' (שנה מעוברת, הכוללת 13 חדשים במקום 12).

"כי ביום הזה יכפר עליכם"

א. 'בד' המיזבא ממצרים ומכוש / ב. בגדים יקרים - וחד פעמיים / ג. 16 כפרות / ד. "אחת למעלה - ושבע למטה" / ה. ה'לביא' חזק יותר מה'אריה'

ביום הכפורים קוראים בספר התורה את החלק הראשון של פרשת 'אחרי', המתאר את סדר עבודת יום זה בבית המקדש. לאחר מכן, בתפלת מוסף מרחיבים ומפרטים את 'סדר העבודה' של היום הקדוש במקום הקדוש, הנחשב לשיא השיאים מכל הבחינות.

כל השנה משרתים הכהנים בבית המקדש, והכהן הגדול בראשם; אבל ביום קדוש זה נדרש שירות מיוחד במינו, שמתבצע רק על ידי הכהן הגדול עצמו. אף תלבושת מיוחדת הותקנה לו ליום זה, וכך אומרת התורה³⁴:

**"כְּתֹנֶת בִּד קֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ וּמִכְנָסִי בִד יִהְיוּ עַל בְּשָׁרוֹ וּבִאֲבִנֵּת בִּד יִחַגֵּר
וּבְמִצְנֶפֶת בִּד יִצְנֹף בְּגָדֵי קֹדֶשׁ הֵם וְרַחֵץ בַּמִּים אֶת בְּשָׁרוֹ וְלִבָּשָׁם".**

כל הבגדים צריכים להיות מ'בד' - וחז"ל מסבירים שהכוונה היא לפשתן, הצומח בודד, כלומר: בשונה מצמחים אחרים שבהם יוצאים כמה ענפים מאותו שורש, הרי הפשתן גודל בצורה בודדת (כך מפרש רש"י³⁵: "קנה יחידי מכל גזע, ואין שני קנים עולים מגזע אחד"). בחסידות מסבירים³⁶, כי השימוש בחומר זה של 'בד' - מלשון בדידות, כאמור - רומז להתעלות למדרגה גבוהה מאוד בה מרגישים את הקב"ה כפי שהוא 'בודד': יחיד ומיוחד.

34. אחרי טז, ד.

35. זבחים יח, ב.

36. 'לקוטי תורה' לפרשת אחרי כח, ב. ועוד.

הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון מדייך באותיות המלה 'בד'³⁷:

האותיות 'בד' מזכירות את הימים הפחות מוצלחים של השבוע - יום ב' (שני) ויום ד' (רביעי); מנהג עתיק³⁸ שלא להתחיל לעשות דבר חדש - לדוגמא: להיכנס לדירה חדשה - ביום שני או רביעי בשבוע (ביום השני נברא הגיהנום, וביום רביעי לקה הירח והתמעט מגדולתו), אלא בשאר ימי השבוע המוצלחים יותר.

אך דוקא משום כך לובש הכהן הגדול ביום הכפורים 'בד' - רמז לכך שהתשובה של יום הכפורים בכוחה להפוך 'זדונות' ל'זכויות', וכך דוקא האותיות ב-ד משמשות לבגדי הקודש ביום הקודש.

'מהפך' זה מוצא את ביטוי במסורת חז"ל³⁹, לפיה את הפשתן לבגדי הכהן הגדול היו מייבאים מאפריקה - מארץ מצרים ומארץ כוש. שתי ארצות אלו הן בתחתית המדרגה מבחינה רוחנית, ואף על פי כן, הכהן הגדול לבש ביום הקודש דוקא את הפשתן שצמח בהם, "שגם הגבורות היותר קשות - מתעלות!"

בדרך זו מוסבר פרט נוסף: המקום שבו היה מקוה מוכן לטבילת הכהן הגדול ביום הקודש (ושם גם לבש את בגדי הקודש), נקרא "לשכת הפרווה", על שם... מכשף בשם "פרווה" שבנה את הלשכה הזאת⁴⁰. גם בכך מתבטא ה'מהפך' של יום הכפורים: לשכת המכשף משמשת לתוספת קדושה וטהרה.

ב

הבגדים שלבש הכהן הגדול היו יקרים מאוד. - בימים עברו היה נפוץ השימוש במונח הכספי 'מָנָה', שהוא מאה זוז, מטבע נפוץ באותה תקופה (על ערכו של ה'מנה' אפשר ללמוד מתקנת ה'כתובה' - התחייבות שהבעל מתחייב לשלם לאשתו במקרה שיגרש אותה, וההלכה היא שסכום ה'כתובה' המינימלי הוא 'מנה' אחד). ובכן, בגדי הכהן הגדול ביום הכפורים היו שווים 30 'מָנָה'⁴¹, כלומר, 3000 זוז!

37. 'לקוטי לוי יצחק' - אגרות קודש, עמ' שפח-שפט.

38. שולחן ערוך יורה דעה סימן קעט סעיף ב.

39. יומא לד, ב - לה, א.

40. מפרשי המשנה - מסכת מדות פ"ה מ"ג.

41. יומא שם.

בעלי התוספות⁴² מוצאים רמז למספר זה של 30 'מנה' - בפסוק המדבר על כך שהכהן הגדול מסיים את עבודתו ופושט את התלבושת המיוחדת⁴³:

**"וּבָא אֶהָרֶן אֶל אֶהֱל מוֹעֵד וּפָשַׁט אֶת בְּגָדֵי הַבֵּד אֲשֶׁר לְבֹשׁ כְּבָאוֹ
אֶל הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחָם שָׁם".**

המלים "בְּגָדֵי הַבֵּד" שווים בדיוק 30. ועוד זאת: המלה "בד" חוזרת על עצמה בפרשה זו 5 פעמים, וכיון שערך המלה עצמה הוא 6 (ואכן, בגדים אלו נקראים גם "בגדי שש") אנו מקבלים ביחד את המספר 30.

[בעל הטורים' מוסיף רמז בענין זה:

המספר 30 'מנה' הוא המספר הכולל, ובפרטיות היו לכהן שתי מערכות של בגדים - אחת לצורך הבוקר ואחת לצורך בין הערביים. אחת מהן היתה שווה 12, ואחת מהן 18 (כמנין ח"י).

ובכן, המספר האחרון נרמז בסיום הפסוק שציטטנו - "וְהִנִּיחָם שָׁם": המלה 'והניחם' כוללת את המלים י"ח מְנָה].

ומה שמפתיע: למרות שהבגדים היו כה יקרים, הם היו חד פעמיים. הכהן היה משתמש בהם פעם אחת, וזהו! כך מפרש רש"י את המלים "והניחם שם": "מלמד שטעונין גניזה, ולא ישתמש באותן בגדים ליום כפורים אחר". בעלי התוספות⁴⁴ מוצאים לכך רמז נאה: המלה 'והניחם' היא בגימטריא של המלים 'הם גניזה'.

המלה הדומיננטית ביותר בפרשת יום הכפורים, היא המלה 'כפרה' - בהטיות שונות ("וכיפר", "לכפר", "יכפר", ועוד).

42. ראה 'תוספות השלם' על הפסוק.

43. אחרי טז, כג.

44. שם.

כמה פעמים חוזר השורש 'כפרה' בפרשה זו? 16 פעמים. כך אומר בעל ה'רוקח'⁴⁵, והוא מוסיף שהמספר 16 הוא גם מספרם של הקרבנות שהוקרבו ביום הכפורים (בסך-הכל⁴⁶).

מה מיוחד במספר 16? ומה הקשר ליום הכפורים?

מדרש מפורסם קובע⁴⁷ כי בחרבו של הקב"ה יש 16 פיות [רמז לדבר: בשירת הים מדובר על היותו של הקב"ה 'לוחם' - 'י-ה-ו-ה' איש מלחמה י-ה-ו-ה שמו⁴⁸; האות הראשונה של הפסוק היא 'ו',

והאחרונה 'ו' - ביחד 16. ועוד רמז: על הפסוק בפרשת 'האזינו'⁴⁹ בו נאמר "וחרבי תאכל בשר", אומר 'בעל הטורים' ש"וחרבי" רומז למספר 16 = חָרַב י"ו]. וכדי להינצל מ-16 הפיות הללו - מקריבים ביום הכפורים 16 קרבנות ומזכירים 16 לשונות של 'כפרה'⁵⁰.

בענין זה מוסיף ה'רוקח' עוד, שכאשר נמנה את מספר ה'עולים' לתורה בכל שבוע רגיל (לא שבוע שיש בו חגים ומועדים, אלא שבוע סתמי) - נמצא שמדובר בדיוק ב-16 'עולים': 3 ביום שני, 3 ביום חמישי, 7 בשבת בבוקר, ועוד 3 בשבת במנחה (ה'מפטיר' קובע ברכה לעצמו ואינו נחשב ממנין ה'עולים'), וגם זה שייך לאותה

45. 'הרוקח הגדול', הלכות יום הכפורים. 'פירושי סידור התפלה לרוקח', בפירוש שירת 'אז ישיר'.

46. ראה יומא ע, ב.

47. מדרש תהלים מזמור לא, ו. מזמור עח, יט.

48. בשלח טו, ג.

49. לב, מב.

50. יצוין: בליל הסדר קיים מנהג לשפוך מתוך כוס היין 16 שפיכות (בעת שמונים את עשרת המכות), וגם שם משתמשים דוקא במספר הזה מאותה סיבה.

מטרה של שמירה והצלה מחרב הדין המתאפיינת במספר 16. וסימנך: על התורה נאמר⁵¹ "עץ חיים היא למחזיקים בה" - "היא" שווה 16.

[גם מספר הקרבנות הקבוע שהקריבו בבית המקדש בשבוע סתמי היה 16 - בכל יום שני כבשים כקרבן 'תמיד', ובסך הכל 14 בשבעה ימים; וכשנוסיף לכך את שני הכבשים שהקריבו בשבת כקרבן מוסף, נקבל 16].

אחד הפסוקים הבולטים בפרשה הוא המדגיש את כניסתו של הכהן הגדול לקדש הקדשים כשהוא לבדו, ללא ליווי⁵²:

"וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּבֹאוֹ לְכַפֵּר בִּקְדֹשׁ עַד צֵאתוֹ וְכִפֹּר בְּעֵדוֹ וּבְעֵד בֵּיתוֹ וּבְעֵד פֶּל קֹהֶל יִשְׂרָאֵל".

התורה מדגישה "וכל אדם", וחז"ל מסבירים⁵³ שהכוונה היא לרבות את המלאכים - אפילו המלאכים העליונים, שעליהם נאמר⁵⁴: "ודמות פניהם פני אדם", גם להם אין זכות כניסה לאותו מעמד. רבינו שמעיה, מבעלי התוספות, מטעים זאת בגימטריא - המלים "וכל אדם" שווים 101, כמו השם של המלאך הגדול 'מיכאל' (=101).

אפילו מיכאל המלאך לא יכול היה להצטרף אל הכהן הגדול בעת כניסתו אל הקודש - אבל היה דבר שכן נכנס אתו ביחד: זכות ברית המילה. כך אומרים חז"ל⁵⁵ על מה שנאמר בתחילת הפרשה⁵⁶: "בזאת יבוא אהרן אל הקודש" - "זכות המילה היתה נכנסת עמו", כשהאסמכתא לכך היא בלשון הפסוק⁵⁷: "זאת בריתי אשר תשמרו". המדרש מצטט בעניין זה גם את נבואת מלאכי המדברת במעלתו של אהרן הכהן ("כי

51. משלי ג, יח.

52. טז, יז.

53. ירושלמי יומא פ"א ה"ה.

54. יחזקאל א, י.

55. מדרש רבה, סוף פרשת תצוה.

56. טז, ג.

57. לך לך יז, י.

שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא" (58), ושם נאמר⁵⁹:
"בריתי היתה אתו, החיים והשלום" - זכות ברית המילה ליוותה אותו.

בחסידות מסבירים⁶⁰ שהקשר בין "זכות המילה" לבין כניסתו של הכהן הגדול ביום הכפורים אל הקודש פנימה, מתבטא במספר הזהה - המספר 8. ברית מילה זמנה ביום השמיני, ואף יום הכפורים נחשב ל'שמיני', זאת משום שהכהן הגדול התחיל להתכונן לעבודת יום הכפורים שבוע ימים קודם לכן - שבעה ימים לפני יום הכפורים הכהן הגדול עוזב את ביתו הפרטי ועובר להתגורר בבית המקדש, שם הוא מתכונן ומתרגל את עבודת היום הקדוש⁶¹; יום הכפורים הוא איפוא היום השמיני, לאחר 7 הימים.

המספר 8 נחשב ביהדות סמל לקדושה יתירה, שכן העולם מושתת בעיקרו על המחזוריות של שבע, ואילו ה'שמיני' מבטא יציאה והתרוממות מעל העולם⁶²; ואם ליום השביעי אנו קוראים 'שבת קודש', הרי השמיני מסמל את 'קודש הקדשים'. גם בעבודת הכהן הגדול ביום הכפורים ניכר ומודגש רעיון זה - כשהיה הכהן נכנס ל'קדש הקדשים', היה עליו להזות שם דם במחזורים של שמונה: פעם אחת למעלה (מקביל ל'שמיני') ועוד שבע פעמים למטה (מקביל לעולם התחתון המתאפיין במספר שבע).

בהקשר זה מביא ה'צמח צדק'⁶³ את דברי ירמיהו הנביא⁶⁴: "אז תשמח בתולה במחול", והוא מפרש אותם בפירוש מקורי: ה'בתולה' היא 'כנסת ישראל', ועליה נאמר "אז תשמח" - השמחה שלה היא ביום הכפורים, שבו מודגש המספר 8 ששווה 'אז': "אחת (א) למעלה ושבע (ז) למטה". השמחה הגדולה נובעת מכך שבכח המדריגה הנשגבה של 'אז' (=8) נעשית מחילת העוונות: 'אז תשמח בתולה במחול' (במשמעות של מחילה וסליחה).

58. מלאכי ב, ז.

59. שם, ה.

60. ראה בהרחבה 'תורת מנחם' חלק לה עמ' 19 ואילך.

61. כך אומרת המשנה בתחילת מסכת יומא.

62. ראה בהרחבה ב'ספר הערכים - חב"ד', ערך 'אז'.

63. 'יהל אור' עמ' קב. וראה 'ספר הערכים' שם עמ' עג-עד.

64. לא, יב.

ה

כאמור, הכהן הגדול היה מזה מדם הקרבנות בעת כניסתו לפני ולפנים במחזורים של "אחת למעלה ושבע למטה", וכפי שאנו מפרטים ב'סדר העבודה' שבתפלת מוסף של היום הקדוש - הסדר הזה של "אחת למעלה ושבע למטה" חזר על עצמו ארבעה פעמים.

בהקשר זה, מביא הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון את ההשוואה שבספר הזוהר בין ה'אריה' וה'לביא'. הזוהר אומר⁶⁵, שאריה הוא חזק ותקיף, אולם הלביא - חזק עוד יותר.

מסביר רבי לוי יצחק, בדרך הקבלה⁶⁶, שהחזק של הלביא לעומת האריה - הוא כמו היתרון שיש ביום הכפורים לעומת ראש השנה: ראש השנה הוא יום קדוש ונעלה ביותר, אבל ביום הכפורים עולים למדרגה עליונה עוד יותר.

מה הקשר בין הימים הנוראים ל'אריה' ולביא? - ובכן...

בנוסף התפלה של ראש השנה חוזרים ומדגישים כמה פעמים את המלה "ובכן": "ובכן יתקדש שמך", "ובכן תן פחדך", "ובכן תן כבוד". וכבר בספר הזוהר נאמר⁶⁷, כי בראש השנה מקפידים לומר שלוש פעמים "ובכן ובכן ובכן"⁶⁸.

הסיבה הקבלית לכך שחוזרים שוב ושוב על המלה "ובכן" היא משום ש"בכך" בגימטריא 72 (הוא"ו היא אות קישור בלבד), מספר המסמל שם קדוש ונשגב המכונה "שם ע"ב", ורוצים לעורר שם זה שיהיה לנו לזכות ולחסד⁶⁹.

זהו איפוא הקשר של ראש השנה עם ה"אריה" - כי כאשר נצרף את שלושת הפעמים שבהם אומרים "בכך" (=72), נקבל את המספר 216, בגימטריא "אריה".

65. ח"א רלז, ב.

66. 'לקוטי לוי יצחק' לזוהר חלק א, עמ' רלד.

67. ח"ב נב, א.

68. למנהג חלק מהקהילות, וכן מנהג חב"ד, מוסיפים עוד "ובכן" בפעם הרביעית - "ובכן צדיקים יראו וישמחו"; אולם עיקר הנוסח, כפי שעדיין נוהגים חלק מהקהילות, הוא שאומרים שלוש פעמים "ובכן" (ראה 'שער הכולל' פמ"ב ס"ד. 'תורת מנחם' חלק ב עמ' 298. ועוד).

69. 'חסד' בגימטריא 72.

אולם "לביא" מרמז ליום הכפורים, שקדושתו יתירה אף מזו של ראש השנה:

כפי שהזכרנו, הכהן הגדול בעת כניסתו לקודש היה מזה מדם הפר "אחת למעלה ושבע למטה" על הכפורת שבתוך קודש הקדשים, ושוב מזה כך מדם השעיר;

לאחר מכן היה יוצא ומזה על הפרוכת שבכניסה לקדש הקדשים - שוב "אחת למעלה ושבע למטה" מדם הפר, ועוד מחזור כזה מדם השעיר;

לאחר מכן היה יוצא עוד, מערב את דם הפר עם דם השעיר ומזה משניהם יחד ארבע הזיות על ארבע פינות מזבח הזהב, ועוד שבע על מרכזו של המזבח.

וכל הפרטים הללו מתרכזים בשם "לביא":

החלק הראשון, "לב", מכוון ל-32 ההזיות שהזה הכהן בתוך קדש הקדשים ובפתחו (4 מחזורים של "אחת למעלה ושבע למטה" - ביחד 32 כמנין "לב");

והחלק השני, "יא", מתאים לאחד-עשר ההזאות שעל מזבח הזהב (ארבע על ארבע פינותיו, ועוד שבע הזאות על טהרו של מזבח - ביחד 11).

ראש השנה שייך איפוא למספרו של ה'אריה' (=216), ואילו יום הכפורים לאותיות של ה'לביא'.

חודש אחד, שני חלקים

א. "ימים או עשור - אחר תלך" / ב. "אשרי העם ש(ס)ככה לו" / ג. 'שופר' ו'סוכה' - גימטריא שווה. האמנם? / ד. הקוד של חודש תשרי: תיָא

'הצעת השידוך' הראשונה בתורה מסופרת בפרשת 'חיי שרה', שם בא תיאור מרתק על אליעזר עבד אברהם, שנשלח להביא אשה ליצחק. בדרך ניסית מצא אליעזר את הכלה המתאימה - רבקה, ואף קיבל את הסכמת משפחתה לקחת אותה עמו אל בית החתן; אולם ברגע האחרון ניסו הללו לבקש ארכה, וכך אמרו⁷⁰:

"תֵּשֶׁב הַנַּעֲרָה אִתָּנוּ יָמִים אוֹ עֶשְׂרִי אַחֲרֵי תֵּלֵךְ."

רש"י מפרש, שהמלה "ימים" פירושה - שנה. בני המשפחה ביקשו שרבקה תתעכב עוד "ימים", שנה; המטרה של המתנה זו הוא לתת לה זמן "לפרנס את עצמה בתכשיטים", כדי שתוכל לבוא לנישואין מקושטת ומהודרת. כך היה מקובל - לתת לכלה זמן של שנה להתכונן (בדומה לכך מסופר במגילת אסתר⁷¹): "כדת הנשים שנים עשר חודש, כי כן ימלאו ימי מרוקיהן".

אלא שהיתה אופציה נוספת - "או עשור": עשרה חדשים. אם הזמן המקובל היה שנים עשר חודש, למה שיסכימו על עשרה בלבד? משום שאליעזר כבר העניק לרבקה כמה תכשיטים, כך שיש פחות מה לארגן ואפשר אולי להסתפק בזמן קצר מהרגיל⁷².

70. חיי שרה כד, נה.

71. ב, יב.

72. כך מסביר ה'משכיל לדוד', וכן ב'לקוטי שיחות' חלק י ע' 69.

זה ההסבר הפשוט של המלים הללו, שמעורר כמה שאלות, כגון: למה אמרו "ימים" - במקום לומר במפורש "שנה"? ולמה כאופציה שניה הציעו דוקא את האפשרות של "עשור" (ולא אחד-עשר חודש)? ועוד.

הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון⁷³ מפרש את המלים הללו באספקלריה פנימית, לפיה הכל מתיישב וכל אות מדויקת להפליא:

בפסוק זה קיים רמז לתהליך כללי, שמתרחש בכל שנה מחדש, בחודש תשרי. חג הסוכות הוא "זמן שמחתנו", זמן שבו הקב"ה ועם ישראל שמחים ביחד כמשוש חתן על כלה; ואכן, בחג הסוכות יש הדגשה על כך שעם ישראל יהיו מקושטים ומהודרים - לכן המצוה היא בלקיחת אתרוג, שהוא "פרי עץ הדר".

אולם כמו שבכלה כפשוטה, היא צריכה זמן של הכנה כדי להכין את התכשיטים המהודרים - כך לעם ישראל נדרש זמן הכנה לפני חג הסוכות, לפני שמתפארים ומתייפים ב"פרי עץ הדר". ועל כך נאמר "תשב הנערה אתנו ימים או עשור":

(1) "ימים" - לשון רבים, כלומר: שני ימים (מיעוט רבים - שנים), והכוונה לשני ימי ראש השנה⁷⁴;

(2) "עשור" - יום הכפורים, שהוא העשירי לחודש, ונקרא בתורה בשם "עשור לחודש השביעי"⁷⁵. ובין ראש השנה ליום הכפורים יש לנו את:

(3) "או" - בגימטריא שבע, והכוונה לשבעת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים.

[העובדה ששבעת הימים נרמזים דוקא במלה "או" (ולא במלה אחרת שבגימטריא שבע, כגון "גד" או "הב") - גם היא מדויקת. כי, מתוך שבעת הימים שבין ראש השנה ליום הכפורים יש יום אחד יוצא דופן, והוא היום הראשון שמיד לאחר ראש השנה

73. 'לקוטי לוי יצחק', עמוד כא ואילך.

74. פירוש הזה, לפיו המלה "ימים" מכוננת לשני הימים של ראש השנה, מתאים גם עם הפירוש הפשוט של הפסוק - לפיו המלה "ימים" פירושה שנה שלימה.

וכך כותב רבי לוי יצחק:

"כי השני ימים דראש השנה הם על דרך כמו י"ב חדשים דכל השנה, כי החיות דכל י"ב חדשי השנה נמשך מהשני ימים דראש השנה, כידוע הטעם מה שראש השנה נקרא בשם 'ראש השנה' ולא 'תחלת השנה', היינו שהוא כמו הראש לכל השנה, שכשם שבהראש מלוכש כללות החיות הנמשך לכל הגוף, כמו כן בראש השנה נמשך חיות על כל השנה .. נמצא, השני ימים דראש השנה הם כמו י"ב חדשי השנה".

75. אמור כג, כז.

- צום גדליה. זהו איפוא שבתחילה באה האות א' - הרומזת ליום ה"בודד", המיוחד בהיותו "צום גדליה", ואחר כך באה האות ו' - המקבילה לששת הימים ה'רגילים' שלאחריו].

לאחר ימי הדין, עשרת ימי תשובה הנרמזים במלים "ימים או עשור" (ראש השנה, השבוע שבאמצע ויום הכפורים) - באה שמחת חג הסוכות ברוב פאר והדר; וכמה מתאים: המלים שבסוף הפסוק - "אחר תלך" - הם בגימטריא 659, בדיוק כמו המלים "פרי עץ הדר" (659)!

ב

בענין הקשר שבין 'ארבעת המינים' של חג הסוכות - לימי ראש השנה ויום הכפורים שקדמו להם, נאמר בספר הזוהר כך⁷⁶:

משל לשני אנשים שנכנסו למשפט אצל המלך. מי שיוצא עם מקל בידו, יודעים שהוא זה שניצח. כך, עם ישראל נכנסים לדין בראש השנה ויום הכפורים. בחג הסוכות יוצאים בני ישראל ולולביהם בידיהם, ואז מתברר לכל שבני ישראל הם אלו שזכו בדין. או-אז אומרים המלאכים העליונים את הפסוק⁷⁷ "אשרי העם שִׁכְכָה לו".

הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון מטעים את הבחירה דוקא בפסוק הזה - "אשרי העם שככה לו"⁷⁸:

המלה "שככה" רומזת למה שנאמר במגילת אסתר⁷⁹: "יַחַמֵּת המלך שִׁכְכָה" - "והוא מה שנשתככו הדינים והגבורות, דהדין והמשפט שמראש השנה עד יום הכפורים, על ידי התשובה". וזהו איפוא הרמז במלים "אשרי העם שככה לו" - אשרי העם שעשה תשובה וכך שיכך ו'הרגיע' את 'מדת הדין';

ועוד זאת - את האות שי"ן שבמלה "שככה" אפשר לקרוא כשי"ן שמאלית, 'שככה', ואז 'הוא מלשון סככה, והוא סכך הסוכה' - והרמז הוא: אשרי העם ש'סככה' לראשו...

76. ח"א רכא, א.

77. תהלים קמד, טו.

78. 'לקוטי לוי יצחק' על הזוהר חלק א, עמ' רטז.

79. ז, י.

ג

כך מנסחת התורה את המצוה
לשבת בסוכה⁸⁰:

"בִּסְכַּת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת
יָמִים כָּל הָאֶזְרַח בְּיִשְׂרָאֵל
יֵשְׁבוּ בִּסְכַּת. לְמַעַן
יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בִּסְכוֹת
הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם."

המלה 'בסכת' חוזרת על עצמה כאן שלוש פעמים, אך בשינוי: פעמיים היא כתובה בכתב חסר - "בִּסְכַּת", ופעם אחת בכתב מלא - "בִּסְכוֹת". מבאר זאת הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון⁸¹:

לפי הקבלה, קיים קשר הדוק בין התקיעה בשופר בראש השנה לבין הסוכה - על ידי השופר אנו מעוררים רחמים עליונים ומביאים התגלות של אורות גבוהים לעולם, והם מקבלים את ביטויים בסכך הסוכה שאנו יושבים בצילו (בהקשר זה מפרשים את הפסוק בתהלים⁸²: "תקעו בחודש שופר, בכסה ליום חגנו" - "תקעו בחודש שופר", בראש חודש תשרי, ועל ידי זה תזכו ל"בכסה ליום חגנו", "בכסה" אותיות "בסכה", שמחת חג הסוכות).

קשר זה רמוז במלה 'סכך' ששווה 100, וזה בדיוק מספר ה'קולות' שמשמיעים בראש השנה בבית הכנסת (בסך הכל). החשבון הוא מדויק: האות ס רומזת ל-60 ה'קולות' של ה'תקיעה'; ושתי האותיות כ-ך רומזות ל-20 ה'קולות' של ה'שברים' ול-20 ה'קולות' של ה'תרועה'.

80. כג, מב-מג.

81. 'לקוטי לוי יצחק - אגרות קודש', עמ' שנו. וראה ב'פניני לוי יצחק' עמ' 75-73.

82. פא, ד.

(גם תוכן המלה 'סוכה' מתקשר עם המצוה "לשמוע קול שופר", שכן המלה 'סוכה' היא מלשון 'הסכת ושמע ישראל'⁸³).

ובכן, את 'קולות' השופר תוקעים בשלוש 'סדרות': 'סדרה' אחת נקראת תר"ת - 'תקיעה' בתחילה, 'תרועה' באמצע, ו'תקיעה' בסוף; 'סדרה' נוספת נקראת תש"ת - 'תקיעה' בתחילה, 'שברים' באמצע, ו'תקיעה' בסוף; ועוד 'סדרה' שבה תוקעים הכל ביחד - תשר"ת: 'תקיעה' בתחילה, 'שברים' ו'תרועה' באמצע, ו'תקיעה' בסוף.

במקביל לכך באה המלה 'בִּסְכַּת' שלוש פעמים: פעמיים בכתוב חסר, במקביל לשתי ה'סדרות' - תש"ת ותר"ת - שאינן מושלמות; ופעם אחת בכתוב מלא, במקביל ל'סדרה' תשר"ת הכוללת את כל מגוון ה'קולות'.

ועוד בקשר של השופר עם הסוכה⁸⁴:

הגימטריא של המלה 'סוכה' היא 91. מספר זה מיוחד בכך שהוא כולל את הערך המספרי של השם הקדוש 'ה-ו-י-ה' (=26), וגם של השם 'אדנ-י' (=65) ששייך אליו: בכל מקום בו כתוב את השם 'ה-ו-י-ה' או נמנעים מלומר את השם הקדוש עצמו אלא אומרים במקום זאת 'אדנ-י' (שגם הוא שם קדוש כמובן). כשנצרך את שני השמות יחד נקבל 91, וזו - כאמור - הגימטריא של המלה 'סוכה'.

ובכן, גם ה'שופר' מתחבר לגימטריא זו. הא כיצד? כשנקח את האותיות של המלה 'שופר' ו'נתרגם' אותם לפי הסדר המפורסם של א"ת ב"ש - נקבל את האותיות ב-פ-ו-ג, שערכם המספרי הוא 91.

והנה רמז נוסף בענין הקשר שבין שני החלקים בחודש תשרי - ימי התשובה וימי השמחה:

בספר הזוהר⁸⁵ מסופר על דו-שיח בין רבי חייא לחכם אחר, בו הביע רבי חייא את רצונו לעמוד על מהותם של ימי החגים בחודש תשרי: "אלין יומין מראש השנה

83. תבוא כז, ט.

84. "פניני לוי יצחק" עמ' 75.

85. ח"ג ריד, ב.

עד יומא בתראה דחג בעינא למיקם עלייהו [=הימים הללו, מראש השנה עד היום האחרון של החג, ברצוני לעמוד עליהם].

רבי חייא לא שואל בפשטות - "מה הם ימים אלו"? אלא אומר שברצוני 'לעמוד עליהם'. מלשון מיוחדת זו משמע, שיש קשר עמוק בין רבי חייא לימים הללו.

מסביר זאת הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון, לפי הדיוק באותיות שמו של רבי חייא⁸⁶:

כלל גדול הוא, כי האות הראשונה שבכל מלה היא כעין "כותרת" למלה כולה, באות הראשונה נמצא העיקר של המלה. ובכן, האות ח - האות הראשונה בשמו של רבי חייא - משקפת את השיא וה'סיכום' של חודש תשרי כולו הזמן שבו מתקשרים ומתאחדים בני ישראל עם הקב"ה בתכלית היחוד, והכוונה היא לחג הגדול של שמיני עצרת (ח=8).

אולם כדי להגיע לשמיני עצרת, יש להקדים את כל המצוות והפעולות שעושים בימים שלפניו, החל מראש-השנה, דרך עשרת ימי תשובה ויום הכפורים, ימי ההכנה לסוכות וימי חג הסוכות עצמם.

[ובלשונו של רבי לוי יצחק: "כשיש מקודם 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני', אז יש גוף היחוד אחר כך. והיינו מה שבראש השנה ויום הכפורים יש מצוות מיוחדות: בראש השנה תקיעת שופר, וביום הכפורים חמשה עינויים - שעל ידי זה ממשיכים 'שמאלו תחת לראשי', ובסוכות - סוכה ולולב וניסוך המים שעל ידי זה ממשיכים 'וימינו תחבקני'; ובשמיני עצרת אין מצוה מיוחדת, יען היחוד בשמיני עצרת נמשך ממילא, אחר שיש מקודם ראש השנה ויום הכפורים וסוכות"].

כשניכנס לפרטים נראה, כי מדובר בעשרים ואחד ימים (שמיני עצרת הוא כ"ב תשרי), שמתחלקים לשתי קבוצות כלליות: ימי הדין - מראש השנה עד יום הכפורים,

86. 'לקוטי לוי יצחק' לזהר, חלק ב עמ' תכו.

עשרת ימי תשובה (א-י); וימי השמחה - ממחרת יום הכפורים, הזמן שבו מתחילים לעסוק בסוכה ובלולב, ועד היום השביעי של חג הסוכות (יא-כא).

זהו איפוא הרמז בשם 'חייא':

ח - רמז לשמיני עצרת, השיא וה"סיכום" של כל חודש תשרי;

י - רמז לעשרת ימי תשובה, ימי הדין;

יא - רמז לאחד עשר הימים שממחרת יום הכפורים עד היום האחרון של חג הסוכות, ימי החסד והשמחה.

לכן דוקא רבי חייא הוא שרצה 'לעמוד' על סודם של ימי תשרי.

לְעֵילּוּי נִשְׁמַת
הַאִשָּׁה
ג'קלין דבורה
- בת יצחק ז"ל -
וְלִזְכוּת
יְלָדֶיהָ וְנִכְדֶיהָ שִׁיחִיו

לְעֵילּוּי נִשְׁמַת
מֵרַת
נוֹרִית
בַּת שְׁלֹמֹה
נָלָב"ע כ"ד מנחם-אב תשע"ו
תִּנְצַב"ה

לְעֵילּוּי נִשְׁמַת
הַרְה"ח ר' נַחֲמִיָּה
ב"ר מִרְדְּכִי אֲרִיָּה ז"ל
הַזֹּרְבִּיץ
נָלָב"ע כ"ב כסלו תשמ"ג
וְזִוְגָתוֹ מֵרַת
לֵאָה רִיקָל
ב"ר יִשְׁכָּר דּוֹב הִי"ד
נָלָב"ע י"ט מֵרַחֲשׁוֹן תש"פ

להערות והארות:

מנחם מענדל רייצס

משעול הארבל 17 קרית גת
כתובת דוא"ל: rizs@neto.bezeqint.net
טלפון: 050-4125205
טלפקס: 08-6882799